

**ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ**

Αθήνα, 13 Ιανουαρίου 2022

ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ “ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ, ΕΥΤΕΛΙΣΜΟ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΠΑΤΑΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ”

Η Εξεταστική Επιτροπή “Για τη διερεύνηση της επιχείρησης πολιτικής χειραγώγησης της κοινής γνώμης, ευτελισμό των θεσμών και κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος”, δημιουργήθηκε βάσει της από 12 Νοεμβρίου 2021 Απόφασης της Ολομέλειας της Βουλής, η οποία ελήφθη μετά από πρόταση της κοινοβουλευτικής ομάδας ΣΥΡΙΖΑ - ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ (Α.Π. 6910/11 Οκτωβρίου 2021). Κατόπιν του αποτελέσματος της διεξαχθείσας ονομαστικής ψηφοφορίας, η πρόταση, αφού συμπλήρωσε το όριο των 2/5 τουλάχιστον του συνόλου των Βουλευτών, δηλαδή εκατόν είκοσι Βουλευτών ανεξαρτήτως πλειοψηφίας, σύμφωνα με τα άρθρα 68 παράγραφος 2 εδάφιο 3 του Συντάγματος και 144 παράγραφος 5 εδάφιο β’ του Κανονισμού της Βουλής, έγινε δεκτή κατά πλειοψηφία.

Η Επιτροπή αποτελείται από είκοσι εννέα μέλη με εκπροσώπηση, κατ’ αναλογία της δύναμής τους όλων των κοινοβουλευτικών ομάδων, καθώς και των ανεξαρτήτων, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 31 του Κανονισμού της Βουλής. Ετέθη από την Ολομέλεια του Σώματος προθεσμία δύο μηνών από τη συγκρότηση της Επιτροπής για την ολοκλήρωση των εργασιών της και υποβολή του πορίσματός της

Σε συνέχεια της απόφασης της Ολομέλειας, η Επιτροπή συστάθηκε και συγκροτήθηκε με την 10386/7294 /19.11.2021 Απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Αντικείμενο της Επιτροπής, σύμφωνα με την πρόταση της κοινοβουλευτικής ομάδας ΣΥΡΙΖΑ-ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ, ήταν να διερευνηθεί:

1. *“Όλες τις περιπτώσεις ανάθεσης υπηρεσιών επικοινωνίας και ενημέρωσης των πολιτών που πραγματοποιήθηκαν κατ’επίκληση της υλοποίησης εκστρατείας για την προστασία της δημόσιας υγείας, των μέτρων αποτροπής της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19 και της συμμετοχής των πολιτών στον εμβολιασμό, χωρίς να έχουν τηρηθεί οι αρχές της διαφάνειας και χωρίς αντικειμενικά κριτήρια και συγκεκριμένα η “Λίστα Πέτσα Νο1”, η “Λίστα Πέτσα Νο2”, η καμπάνια του Υπουργείου Υγείας για τον εμβολιασμό και η παραπάνω αναφερθείσα ανάθεση στην ENTERPRISE GREECE.*
2. *Να διερευνηθεί κάθε σπατάλη δημόσιου χρήματος από την κυβέρνηση προς τη δημοσκοπική εταιρεία “Opinion Poll”, που διενεργεί δημοσκοπήσεις πέραν κάθε δεοντολογίας με μόνο στόχο την εξυπηρέτηση των πολιτικών στόχων της κυβέρνησης και τη χειραγώγηση των πολιτών, καθώς και η ύπαρξη άλλων δημοσκοπικών εταιρειών των οποίων οι ιδιοκτήτες διατηρούν παράλληλη δραστηριότητα μέσω της οποίας άμεσα ή έμμεσα λαμβάνουν χρηματοδότηση από το Ελληνικό Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.”*

Βάσει της πρότασης της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, δύο ήταν τα κεντρικά ζητήματα προς εξέταση : Το πρώτο ζήτημα περιέχει τρεις υποενότητες : α) τις καμπάνιες ενημέρωσης που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της πανδημίας και ειδικότερα, τις δύο καμπάνιες για τη λήψη μέτρων προστασίας του κοινού έναντι του κορωνοϊού, β) την καμπάνια για τον εμβολιασμό, και γ) την καμπάνια της Enterprise Greece. Το δεύτερο ζήτημα αφορά την εγκυρότητα των δημοσκοπήσεων και ειδικότερα τη σχέση μιας συγκεκριμένης εταιρείας δημοσκοπήσεων, της Opinion Poll, με το ελληνικό δημόσιο. Για την κάθε υποενότητα η Επιτροπή έθεσε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, ζήτησε από τα επιμέρους υπουργεία και τους φορείς το σχετικό αποδεικτικό υλικό και προσδιόρισε τους προς εξέταση μάρτυρες.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η Επιτροπή συνεστήθη βάσει της νέας, αναθεωρηθείσας, διάταξης του άρθρου 68 παράγρ. 2 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι *“Η Βουλή μπορεί να συνιστά δύο ανά κοινοβουλευτική περίοδο εξεταστικές επιτροπές, εφόσον η σχετική πρόταση δέκα τουλάχιστον βουλευτών υπερψηφιστεί από τα δύο πέμπτα του συνόλου των βουλευτών, ανεξαρτήτως πλειοψηφίας”*.

Με τη νέα συνταγματική διάταξη, και υπό τους όρους που αυτή προδιαγράφει, κατέστη πλέον σαφές ότι η σύσταση εξεταστικής επιτροπής αποτελεί δικαίωμα **και** της κοινοβουλευτικής μειοψηφίας. Ήρθη έτσι η διχογνωμία, η οποία είχε εκδηλωθεί κατά το παρελθόν σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 68 παράγρ. 2 του Συντάγματος. Διότι ακόμη και υπό την προηγούμενη διατύπωση, η επικρατούσα τότε -και ορθότερη- γνώμη στη θεωρία ήταν ότι η σύσταση εξεταστικής επιτροπής αποτελούσε δικαίωμα τόσο της πλειοψηφίας όσο και της μειοψηφίας. Στην πράξη όμως, υπό το προηγούμενο καθεστώς, ουδέποτε ευδοκίμησε πρόταση της αντιπολίτευσης για σύσταση εξεταστικής επιτροπής, καθώς ο συντακτικός νομοθέτης είχε χρησιμοποιήσει την αμφιλεγόμενη διατύπωση *“πλειοψηφία των δύο πέμπτων”*, με συνέπεια όποτε κατέθεσε πρόταση η κοινοβουλευτική μειοψηφία με αντικείμενο τη σύστασης εξεταστικής επιτροπής, η πρόταση μεν να συγκεντρώνει τα προβλεπόμενα $\frac{2}{5}$, να όμως επικρατεί τελικώς η αντίθετη, περί μη σύστασης, ψήφος της συμπολίτευσης, η οποία και κατείχε την απόλυτη πλειοψηφία. Αυτήν την τελευταία εκδοχή είχε κακώς υιοθετήσει και ο Κανονισμός της Βουλής στο άρθρο 144 παράγρ. 5, με συνέπεια να μην έχει ποτέ συσταθεί εξεταστική επιτροπή μετά από πρόταση της αντιπολίτευσης.

Η σύσταση της παρούσας εξεταστικής επιτροπής, η οποία έγινε μετά από πρόταση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αποτελεί και την πρώτη εφαρμογή της νέας συνταγματικής διάταξης. Δυστυχώς, η λειτουργία της Επιτροπής δεν ανταποκρίθηκε στο πνεύμα του αναθεωρητικού νομοθέτη, καθώς ο τελευταίος δεν αποσκοπούσε απλά να παράσχει στην αντιπολίτευση την ευχέρεια να προκαλέσει τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής· είχε προφανώς κατά νου να καταστήσει **αποτελεσματική** την ευχέρεια αυτή. Τούτο πρωτίστως σημαίνει ότι δεν είναι συνταγματικώς ανεκτό η άσκηση των αρμοδιοτήτων της

επιτροπής να εγκαταλείπεται στο έλεος της πλειοψηφίας, αφού αυτό θα οδηγήσει μετά βεβαιότητας στη φαλκίδευση της συνταγματικής διάταξης, η οποία ετέθη ως υψίστης σημασίας εγγύηση υπέρ της μειοψηφίας.

Δυστυχώς, ο Κανονισμός της Βουλής δεν προσαρμόστηκε στην αναθεωρηθείσα διάταξη. Περιορίστηκε κατά βάση να επαναλάβει (άρθρο 144 παρ. 5) τη νέα διατύπωση του Συντάγματος, χωρίς όμως να προσαρμοστεί στο πνεύμα της. Δεν καθιέρωσε δηλαδή εγγυήσεις διαδικαστικές, ικανές να επιτρέψουν στην κοινοβουλευτική μειοψηφία να κάνει αποτελεσματική χρήση της ευχέρειας που της παρείχε η νέα συνταγματική διαταξη, με αποτέλεσμα αυτή να καταστεί δώρον άδωρον.

Έτσι, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, αν δηλαδή ο Κανονισμός της Βουλής δεν προσαρμοστεί στη νέα συνταγματική διάταξη, οι εξεταστικές επιτροπές που εφεξής θα συνιστώνται μετά από απόφαση της αντιπολίτευσης, θα λειτουργούν με βάση τους κοινοβουλευτικούς κανόνες που *εν γένει* διέπουν τις εξεταστικές επιτροπές, τούτο δε συνεπάγεται ότι όλες οι αρμοδιότητες που προβλέπει ο ΚανΒ υπέρ των εξεταστικών επιτροπών θα ασκούνται με βάση τις αποφάσεις της πλειοψηφίας. Οι εν λόγω αρμοδιότητες είναι κατά βάση “ανακριτικές” (άρθρο 145 επ. ΚανΒ), όπως η αναζήτηση από δημόσιες αρχές πληροφοριών, προφορικών και εγγράφων, αλλά και εγγράφων εν γένει, η κλήση και εξέταση μαρτύρων, η διενέργεια αυτοψίας ή διαταγή πραγματογνωμοσύνης, η ανάθεση της διενέργειας ειδικών ερευνητικών πράξεων σε εφέτη ή πρωτοδίκη κ.λπ.. Ακόμη και η εκλογή των μελών του Προεδρείου της Επιτροπής αφήνεται στην πλήρη εξουσία της πλειοψηφίας, αφού ο Κανονισμός της Βουλής δεν μεριμνά, όπως λ.χ. στο άρθρο 43Α παράγρ. 4 περί Ειδικών Μόνιμων Επιτροπών, να εκπροσωπούνται στο Προεδρείο και κοινοβουλευτικές ομάδες της αντιπολίτευσης.

Το οριστικό συμπέρασμα από τα πιο πάνω είναι ότι λόγω της παράλειψης της Βουλής να προσαρμόσει τον Κανονισμό της στη νέα συνταγματική διάταξη, η μειοψηφία στερείται αρμοδιοτήτων ικανών να αποτρέψουν την πλειοψηφία από το να καταχραστεί την παντοδυναμία που διαθέτει στην Επιτροπή, ώστε να δυσχεράνει το έργο της. Παρά ταύτα, η συνταγματική νομιμότητα παρέχει μία έσχατη λύση απέναντι στην αδράνεια του κοινού νομοθέτη : *Τη σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία του Κανονισμού της Βουλής (Verfassungskonforme Auslegung)*, πράγμα το οποίο όμως απαιτεί μια *αυτοσυγκράτηση (Self Restraint)* εκ μέρους της συμπολίτευσης, ώστε να μην καταχραστεί την πλειοψηφία

που διαθέτει. Δυστυχώς, αυτή η επιβαλλόμενη από το Σύνταγμα συμπεριφορά της πλειοψηφίας δεν εκδηλώθηκε σε κανένα σημείο της αποδεικτικής διαδικασίας.

Κατά την πρώτη συνεδρίασή της η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε οι συνεδριάσεις της να είναι δημόσιες, να μην υπάρξει αποζημίωση για τη συμμετοχή των βουλευτών και αυτές να διεξάγονται τις πρωινές ώρες των ημερών Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη. Όμως η αδυναμία της μειοψηφίας κατέστη εμφανής ήδη κατά την εκλογή του Προεδρείου της Επιτροπής, καθώς, παρά τις ενστάσεις της αντιπολίτευσης, αυτό συγκροτήθηκε κατ'αποκλειστικότητα από βουλευτές της πλειοψηφίας.

Η καταχρηστική άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής εκ μέρους της πλειοψηφίας επιβεβαιώθηκε και κατά τη δεύτερη συνεδρίαση της Επιτροπής, όταν δηλαδή απορρίφθηκε η ζωτικής σημασίας για την πληρότητα της αποδεικτικής διαδικασίας πρόταση των κομμάτων της αντιπολίτευσης να κληθούν ως μάρτυρες πρόσωπα που είχαν διατελέσει υπουργοί, γενικοί γραμματείς υπουργείων κ.λπ., πρόσωπα δηλαδή που υπέχουν πολιτική ευθύνη για τις πράξεις και παραλείψεις τους που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο που αποτελεί το αντικείμενο εξέτασης της Επιτροπής.

Παρακώλυσε το έργο της Επιτροπής ιδίως η άρνηση της πλειοψηφίας να κληθεί ως μάρτυρας ο πρώην Υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ, αρμόδιος για θέματα Επικοινωνίας και Ενημέρωσης, κύριος Στυλιανός Πέτσας. Η πλειοψηφία της Επιτροπής υποστήριξε ότι η μαρτυρία του κυρίου Πέτσα είναι περιττή, καθώς ο ίδιος έχει απαντήσει στο πλαίσιο του συνήθους κοινοβουλευτικού ελέγχου, σε πλήθος σχετικών κοινοβουλευτικών ερωτήσεων και έχει εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας (συνεδρίαση της 10ης Απριλίου 2020) παρέχοντας τις απαραίτητες διευκρινίσεις σχετικά με τα υπό έρευνα ζητήματα. Η άποψη αυτή είναι εσφαλμένη για πολλούς λόγους, κυρίως όμως επειδή δεν λαμβάνει υπόψη της ότι η μαρτυρία ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής γίνεται με βάση ρητή διαβεβαίωση του μάρτυρα ότι θα καταθέσει την αλήθεια, με συνέπεια σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι αυτός ψεύδεται να διωχθεί με την κατηγορία της ψευδούς κατάθεσης ή της ψευδούς ανώμοτης κατάθεσης, σύμφωνα με τα άρθρα 224 και 225 Ποινικού Κώδικα, τα οποία εν προκειμένω τυγχάνουν εφαρμογής δυνάμει του άρθρου 147 παράγρ. 3 του Κανονισμού της Βουλής.

1) Εκτός από τον αποκλεισμό των πολιτικά υπευθύνων από τη διαδικασία, η πλειοψηφία στέρησε την Επιτροπή και από την πρόσβαση σε ζωτικής σημασίας αποδεικτικό υλικό, όπως π.χ. η αλληλογραφία μεταξύ της αναθέτουσας αρχής (Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης) και της αναδόχου εταιρείας (Initiative Advertising), καθώς όπως αποδείχτηκε κατά την αποδεικτική διαδικασία, ιδίως κατά την εξέταση του κυρίου Ιορδάνη Γιαμουρίδη, δημοσίου υπαλλήλου στο Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης και Προέδρου της Επιτροπής Παραλαβής του έργου της καμπάνιας που είχε ανατεθεί στη διαφημιστική εταιρεία (Initiative), κυριαρχεί ασάφεια ως προς το τι ακριβώς παρέλαβε η Επιτροπή Παραλαβής : αυτά που περιλαμβάνονταν στην πρόταση της Initiative προς το Υπουργείο Προεδρίας ή αυτά που τελικά αποφάσισε το Υπουργείο;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ως άνω ασάφεια οφείλεται στο γεγονός ότι η διαμόρφωση του καταλόγου των ΜΜΕ που εισέπραξαν τα ποσά της διαφημιστικής δαπάνης φαίνεται πως έγινε σταδιακά και μετά από άτυπες διαδοχικές συνεννοήσεις μεταξύ Υπουργείου και Εταιρείας και αφού κατά την πορεία διαμόρφωσης του καταλόγου εντάσσονταν σε αυτόν και ΜΜΕ που αυτοπροτείνονταν είτε στη διαφημιστική εταιρεία είτε στο Υπουργείο. Η Εταιρεία, σύμφωνα με την κατάθεση του Διευθύνοντος Συμβούλου της κ. Μιχάλη Γκάλγκου, ζητούσε τη σχετική έγκριση της κυβέρνησης, αλλά η σταδιακή διαμόρφωση του καταλόγου, κυρίως όμως η αδυναμία της Επιτροπής να έχει πρόσβαση στην ανταλλαγή των σχετικών μηνυμάτων μεταξύ Υπουργείου και Εταιρείας καθιστούν αδύνατη τη διαμόρφωση βέβαιης κρίσης ως προς το πώς τελικά καταρτίστηκε ο οριστικός κατάλογος των ΜΜΕ τα οποία και εισέπραξαν τα ποσά της διαφημιστικής δαπάνης.

Σύμφωνα και πάλι με την κατάθεση του κυρίου Γκάλγκου, οι συνεννοήσεις με το Υπουργείο γίνονταν τηλεφωνικά ή διαδικτυακά (μέσα από πλατφόρμες), μεταξύ των δύο ομάδων εργασίας που είχαν επί τούτω δημιουργηθεί (του Υπουργείου και της Initiative) με συνέπεια να μην υπάρχει καταγραφή των συνεννοήσεων.

Η αβεβαιότητα ως προς τη διαδικασία, βάσει της οποίας καταρτίστηκε ο οριστικός κατάλογος των ΜΜΕ, επιτείνεται και από το γεγονός ότι εμφανίζονται δύο, διαδοχικά

αλλά με το ίδιο αντικείμενο, διαβιβαστικά προς το Υπουργείο έγγραφο της Εταιρείας, βάσει των οποίων αυτή διαβιβάζει τον οριστικό κατάλογο των ΜΜΕ. Ένα με ημερομηνία 26 Ιουνίου 2020, στο οποίο αναφέρει επί λέξει “...«Έχουμε προβεί στη διαβίβαση όλων των εντολών προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπως ορίζονται στη σύμβαση -εφεξής τα μέσα-, που μας γνωστοποιήσατε για εκτέλεση, υπό την ιδιότητά μας ως αναδόχου της σύμβασης. Όλες οι εντολές, τις οποίες διαβιβάσαμε προς τα μέσα, έχουν γίνει αποδεκτές από αυτά που ήδη έχουν εκτελεστεί και ολοκληρωθεί». Όμως το έγγραφο αυτό αντικαταστάθηκε από άλλο με ημερομηνία 1ης Ιουλίου 2020, στο οποίο η φράση “μας γνωστοποιήσατε” αντικαθίσταται με το ρήμα “εγκρίνατε”.

Η αντικατάσταση αυτή προφανώς αποσκοπεί να υποδηλώσει ότι είχε προϋπάρξει πρόταση της Εταιρείας, όπως προβλέπει η σχετική σύμβαση και ότι δεν αποφάσισε το Υπουργείο ανεξαρτήτως προτάσεως. Σύμφωνα και πάλι με τη μαρτυρία του κυρίου Μ. Γκάλγκου, η αλλαγή αυτή οφείλεται σε απαίτηση του Υπουργείου Οικονομικών, προκειμένου να καταβληθούν νομίμως οι αμοιβές των ΜΜΕ που συμμετείχαν στη διαφημιστική καμπάνια. Από την κατάθεση του κ. Γκάλγκου, όμως, παρ’όλο που επανειλημμένως ρωτήθηκε, δεν καθίσταται σαφές το ποιός είχε την πρωτοβουλία να υποδείξει στην Εταιρεία το εσφαλμένο της πρώτης διατύπωσης. Η σύγχυση γύρω από το ζήτημα αυτό επιτείνεται από το γεγονός ότι το διορθωτικό έγγραφο της 1ης Ιουλίου δεν φέρει αριθμό πρωτοκόλλου εισαγωγής στο Υπουργείο Προεδρίας, με συνέπεια να καθίσταται αδιάγνωστη η πραγματική ημερομηνία σύνταξής του.

Την αρνητική εντύπωση ως προς το αδιάβλητο της διαδικασίας επιτείνει και το γεγονός ότι η η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, στην οποία προβλέφθηκε η ευχέρεια σύναψης σύμβασης με απευθείας διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη προκήρυξη, δεν ετέθη υπόψη της Ανεξάρτητης Αρχής για τη Σύναψη Δημοσίων Συμβάσεων προκειμένου αυτή να εκδώσει την εκ του νόμου προβλεπόμενη γνωμοδότηση.

Συμπερασματικά, ως προς το πρώτο σκέλος του αντικειμένου της Εξεταστικής Επιτροπής που περιλαμβάνει τις λεγόμενες “Λίστες Πέτσα 1 και 2”, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ο ισχυρισμός της συμπολίτευσης ότι δεν υπήρξε αθέμιτη παρέμβαση στην τελική κατάρτιση του καταλόγου των επιλεγέντων ΜΜΕ. Δύο είναι οι λόγοι που υποστηρίζουν αυτή την άποψη : αφενός ο περιορισμός τον οποίο επέβαλε η πλειοψηφία της Επιτροπής ως προς κρίσιμης σημασίας αποδεικτικά μέσα (αποκλεισμός πολιτικών προσώπων ως μαρτύρων

και απουσία καταγραφής των συνεννοήσεων μεταξύ των δύο ομάδων εργασίας), αφετέρου οι καταθέσεις των δύο βασικών μαρτύρων, δηλαδή του Διευθύνοντος Συμβούλου της Εταιρείας (κ. Μιχ. Γκάλγκου) και του Προέδρου της Επιτροπής Παραλαβής του Υπουργείου (κ. Ιορδ. Γιαμουρίδη), από τις οποίες δεν καθίσταται σαφής ο τρόπος με τον οποίο καταρτίστηκε ο οριστικός κατάλογος των επιλεγέντων ΜΜΕ.

Το γεγονός ότι συγκροτήθηκαν δύο ομάδες εργασίας (του Υπουργείου και της αναδόχου εταιρείας), οι οποίες βρίσκονταν σε επικοινωνία μεταξύ τους, τηλεφωνική ή διαδικτυακή, χωρίς να τηρούνται πρακτικά συζητήσεων ή άλλη διαδικασία που να πληροί τις βασικές προϋποθέσεις διαφάνειας, προκαλεί αβεβαιότητα ως προς τους από τη Σύμβαση προβλεπόμενους ρόλους του προτείνοντος και του αποφασίζοντος· πόσω μάλλον όταν οι σύγχρονες πλατφόρμες διαδικτυακής επικοινωνίας παρέχουν τη δυνατότητα καταγραφής εικόνας και λόγου. Ως οιοδήποτε πρακτικό συζητήσεων, η καταγραφή αυτή θα μπορούσε να καταστήσει πλήρως διαφανή την όλη διαδικασία, ιδίως τα κριτήρια επιλογής των ΜΜΕ τα οποία συμμετείχαν στην καμπάνια.

Τέλος, η αβεβαιότητα επιτείνεται και από τη σύγχυση που επικρατεί ως προς τα εξής δύο σημεία : α) την πραγματική ημερομηνία του φερόμενου ως συνταχθέντος την 1η Ιουλίου 2020 εγγράφου της Εταιρείας προς το Υπουργείο, αφού αυτό δεν φέρει αριθμό πρωτοκόλλου καθώς και από το γεγονός ότι, β) παραμένει αδιευκρίνιστη η αλληλουχία των γεγονότων που κατέληξε στην αντικατάσταση του εγγράφου της 26ης Ιουνίου από αυτό της 1ης Ιουλίου.

Από τις εργασίες της Εξεταστικής ως προς τις “Λίστες Πέτσα” δύο βασικά συμπεράσματα θα μπορούσε να συναγάγει η Βουλή.

α) Καταρχάς ότι η Κυβέρνηση οφείλει να τηρεί τη νομιμότητα υποβάλλοντας **εγκαίρως** στη γνωμοδοτική κρίση της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων τα σχέδια νομοθετικών ρυθμίσεων που επιβάλλει ο νόμος. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως επισημαίνει η ίδια η Αρχή στην Α35/2020 Γνωμοδότησή της, οι σχετικές διατάξεις υποβλήθηκαν σε αυτήν στις 23 Σεπτεμβρίου 2020, δηλαδή την ημέρα κατάθεσης στη Βουλή του νομοσχεδίου και υπερψηφίστηκαν από τη Βουλή πέντε ημέρες αργότερα, δηλαδή στις 28 του ιδίου μηνός. Είναι προφανές ότι ουδεμία σοβαρή προσπάθεια καταβλήθηκε εκ μέρους της Κυβέρνησης, ώστε η Αρχή να έχει χρόνο επαρκή προκειμένου

να ασκήσει ουσιαστικά τη γνωμοδοτική της αρμοδιότητα. Η εκ μέρους του Υπουργείου σύμπτυξη των προθεσμιών σε τόσο μεγάλο βαθμό ισοδυναμεί με διακωμώδηση της νομιμότητας.

β) Η ασάφεια που περιβάλλει το περιεχόμενο της επικοινωνίας μεταξύ Υπουργείου και αναδόχου εταιρείας ως προς την επιλογή των ΜΜΕ που θα συμμετείχαν στη διαφημιστική καμπάνια εντοπίζεται ιδίως στην ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των δύο ομάδων εργασίας. Ο άτυπος χαρακτήρας της επικοινωνίας αυτής προκαλεί σύγχυση ως προς το ποιός ήταν ο προτείνων και ποιός ο τελικός αποφασίζων. Σύγχυση που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί με τη κατάλληλη χρήση των δυνατοτήτων αποτύπωσης του λόγου και της εικόνας των συμμετεχόντων. Τη δυνατότητα αυτή προσφέρουν όλες οι σύγχρονες πλατφόρμες διαδικτυακής επικοινωνίας, διασφαλιζομένης κατά τα λοιπά της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

II) Αλλά και ως προς το δεύτερο υπό διερεύνηση αντικείμενο της Εξεταστικής Επιτροπής, δηλαδή την επίμαχη δημοσκόπηση της Εταιρείας Opinion Poll, οι μαρτυρικές καταθέσεις και το εν γένει αποδεικτικό υλικό δεν αφήνουν περιθώρια ασφαλούς συμπεράσματος.

Δυστυχώς, και πάλι η πλειοψηφία απέκλεισε από τον κατάλογο των μαρτύρων πρόσωπα, η μαρτυρία των οποίων θα μπορούσε να διαφωτίσει την Επιτροπή· ιδίως τον κύριο Μιχάλη Διαμαντή, ιδιοκτήτη της Opinion Poll καθώς και της εταιρείας Reposition Strategy, η οποία, σύμφωνα με την Αξιωματική Αντιπολίτευση, φέρεται να έχει αναλάβει, με απευθείας ανάθεση διαδικασία, έργα από το Δημόσιο. Ο ισχυρισμός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης ότι υπάρχει σχέση που ευθέως συνδέει την ανάληψη δημοσίων έργων από την εταιρεία Reposition Strategy με τη δημοσίευση ευνοϊκής προς την Κυβέρνηση δημοσκόπησης της Opinion Poll αφενός δεν αποδείχθηκε, αφετέρου είναι και αλυσιτελής. Ειδικά ως προς το τελευταίο, αποτελεί κοινό τόπο στην επιστήμη των δημοσκοπήσεων ότι η ευνοϊκή ή δυσμενής παρουσίαση ενός πολιτικού κόμματος ως προς την απήχησή του στο εκλογικό σώμα δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στο τελικό εκλογικό αποτέλεσμα.

Επιβεβαιώνεται πάντως και εδώ ένα άκρως ανησυχητικό για το δημοκρατικό μας πολίτευμα σύμπτωμα : Η εν γένει αρνητική εξέλιξη της πορείας των Ανεξάρτητων Αρχών, συνταγματικά κατοχυρωμένων και μη. Στην πρώτη ενότητα διαπιστώθηκε η άκρως περιφρονητική στάση της Κυβέρνησης προς την Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων

Συμβάσεων. Στη δεύτερη ενότητα διαπιστώνεται η αδυναμία του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) να ασκήσει ακόμη και τις στοιχειώδεις αρμοδιότητες που του αναθέτει ο νομοθέτης. Από τις μαρτυρικές καταθέσεις, ιδίως αυτή του Προέδρου του ΕΣΡ αλλά και του κυρίου Δημήτρη Μαύρου, Αντιπροέδρου του ΣΕΔΕΑ, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Ανεξάρτητη Αρχή αφενός δεν εκπληρώνει εγκαίρως στοιχειώδεις νόμιμες υποχρεώσεις της, αφετέρου δεν ασκεί καν σημαντικές αρμοδιότητες που της έχει αναθέσει ο νομοθέτης στον τομέα των εταιρειών που διεξάγουν δημοσκοπήσεις, λ.χ. την επιβολή κυρώσεων στις εταιρείες που δεν υποβάλλουν νομίμως την “ταυτότητα” των δημοσκοπήσεων που διενεργούν. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, προκαλείται η εντύπωση ότι συνειδητά η Κυβέρνηση, αλλά και το κομματικό σύστημα γενικότερα, αφήνουν τις Ανεξάρτητες Αρχές να διολισθήσουν σε μια κατιούσα οδό φθοράς και αναξιοπιστίας.

Ένα βασικό συμπέρασμα, συνεπώς, που θα μπορούσε κάποιος να αντλήσει από την υπόθεση της Opinion Poll, είναι ότι το ΕΣΡ πρέπει να ενισχυθεί, ώστε να έχει το απαραίτητο προσωπικό και την υποδομή, προκειμένου να ασκήσει αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες που του αναθέτει ο νομοθέτης και το Σύνταγμα.

Το βασικότερο πάντως συμπέρασμα που μπορεί να αντλήσει κάποιος από το σύνολο της διαδικασίας της Εξεταστικής Επιτροπής, είναι ότι πρέπει το ταχύτερο δυνατόν να τροποποιηθεί ο Κανονισμός της Βουλής στην κατεύθυνση που επιβάλλει η πρόσφατη αναθεώρηση του άρθρου 68 παράγρ. 2 του Συντάγματος, όπως αναλυτικά εκθέσαμε στο πρώτο μέρος του ανά χειράς Πορίσματος.